

Correctievoorschrift HAVO

2011

tijdvak 1

geschiedenis

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.
- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 73 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:
Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

1 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat zij elkaars handelsconcurrenten (in de Oostzeehandel) waren.

2 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

4, 2, 5, 1, 6, 3

Opmerking

Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst cijfer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

3 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De Hollandse landbouw droeg tot ongeveer 1670 bij aan de economische groei van de Republiek doordat (één van de volgende): 2
 - de Hollandse landbouw al vroeg marktgericht/commercieel / gericht op de export was, waardoor er veel geld mee verdiend werd.
 - de Hollandse boeren (van oudsher) gewend waren aan investeringen op lange termijn / aan innovatie waardoor de opbrengsten hoog waren.
- De Hollandse landbouw krijgt na 1670 te maken met problemen als (twee van de volgende): 2
 - de buitenlandse concurrentie (mercantilisme) leidt tot prijsdaling/afzetproblemen.
 - de relatief hoge lonen/belastingen in Holland zorgden voor prijsstijgingen van Hollandse landbouwproducten.
 - de uitbraak van veepestepidemieën.
 - de aantasting van de dijken door de paalworm.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is (drie van de volgende combinaties van begrip, jaartal en toelichting):

- 1 (de moedernegotie) past bij 1579, want Jan Poppen was Oostzeehandelaar (waarschijnlijk in graan).
- 3 (de handel in specerijen) past bij 1597/1602, want Jan neemt deel aan de eerste reis naar Azië om de specerijen direct uit Indië te halen / wordt bewindhebber van de VOC.
- 5 (de uitvinding van de molengang) past bij 1616, deze wordt bij het droogmalen van de Beemster (waarin Jan heeft geïnvesteerd) toegepast.
- 6 (de zoutziederijen) past bij 1560, want zout vormt een onderdeel van de handel met het Oostzeegebied / is onmisbaar in de haringpakkerij, waar Jan zijn loopbaan begint.

per juiste combinatie

1

Opmerking

Alleen als er na een juiste combinatie van begrip en jaartal een historisch juiste toelichting wordt gegeven, wordt 1 scorepunt toegekend.

5 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De bloei van de Leidse lakennijverheid zal worden bevorderd door:

- de Handel, want de stad profiteert van gunstige handelsbetrekkingen (zoals de grootste koopvaardijvloot van Europa) voor de afzet van haar producten / de inkoop van grondstoffen voor de lakennijverheid 1
- de Wijsheid, want in zijn wijsheid verleent het stadsbestuur faciliteiten aan de lakenindustrie / want daardoor is in Leiden een goed ondernemersklimaat / zijn immigranten verwelkomd als aanwinst voor de stad 1
- de Vrede, want vrede is gunstig voor de nijverheid / zorgt voor welvarende burgers 1

Opmerking

Alleen voor een juiste combinatie van een factor die de schilder aangeeft en een daarbij aansluitende verklaring, wordt 1 scorepunt toegekend.

6 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat in 1648 de Vrede van Munster werd gesloten, wat reden voor optimisme was, want de vrede met Spanje zorgde voor minder handelsbelemmeringen / meer afzetmogelijkheden (bijvoorbeeld in Spanje/Portugal) / kon zorgen voor verlaging van de lasten.

Vraag	Antwoord	Scores
7	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is: De politieke boodschap die de regenten willen overbrengen is, dat zij willen laten zien hoe zij armen/ouderen/vrouwen en kinderen helpen, waardoor duidelijk wordt dat zij goede bestuurders zijn / er geen reden is voor opstandigheid van de armen / sociale onrust.</p>	
8	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Uit de beschrijving blijkt dat in de Republiek een burgerlijke cultuur heerst, zonder pronkzucht / dat het hof/de vorst/de adel geen belangrijke rol speelt (zoals in de rest van Europa wel het geval is in die tijd).</p>	
9	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Deze beschrijving past beter bij de leefwijze van bestuurders in de Gouden Eeuw, omdat beschreven wordt dat de leefwijze van de regenten nog erg sober is / er geen sprake is van aristocratisering van de bestuurselite (in tegenstelling tot de luxueuzere leefwijze van de regenten in de Zilveren Eeuw).</p>	
10	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uit de bron blijkt dat Maria Scherius zich met handel bezighoudt / een zelfstandige/ondernemende indruk maakt, waardoor deze bron aansluit bij het algemene beeld van de zelfstandige/ondernemende vrouw in de zeventiende eeuw in de Republiek • Door de VOC-handel waren veel mannen langdurig van huis, waardoor vrouwen zelfstandiger moesten worden/gedwongen waren zelf een handeltje op te zetten / De VOC-handel leverde voor hen de mogelijkheid zelf handel te drijven 	<p>2</p> <p>2</p>
11	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 1672 wordt de Republiek aangevallen (door Frankrijk, Engeland, Münster en Keulen), veel inwoners van de Republiek worden hiervan het slachtoffer / raken hun bezittingen kwijt door oorlogsgeweld zoals Maria Scherius beschrijft • Veel schepen van de Republiek worden in dat jaar buitgemaakt door Engelse kapers, die de lading confisqueren, waardoor de brief in het Engelse archief terecht is gekomen 	<p>2</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
12 maximumscore 2	Voorbeeld van een juist antwoord is: Deze beschrijving past bij de situatie in de Zilveren Eeuw, omdat:	
	<ul style="list-style-type: none"> Diderot schrijft over een gevarieerde / ontwikkelde textielnijverheid in Overijssel (die zich daar pas in de Zilveren Eeuw ontwikkelt) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Diderot het relatief hoge loonpeil in Holland noemt, dat de concurrentiepositie van Holland aantast (wat meer past bij de situatie in de Zilveren Eeuw) 	1
13 maximumscore 2	Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Dat er commerciële landbouw in Zeeland voorkomt, blijkt uit de beschrijving van de teelt van meekrap (voor de verfproductie) / de vetweiderijen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Dat er in Zeeland trafieken voorkomen, blijkt uit de beschreven suikerraffinaderijen/zoutraffinaderijen (wat trafieken zijn, omdat importproducten tot halffabricaten worden verwerkt) 	1
14 maximumscore 4	Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> twee voorbeelden van maatregelen waarmee Engeland de handel van de Republiek ondergroef (bijvoorbeeld: het afkondigen van de Akten van Navigatie / een bepaling uit een Akte van Navigatie / het veroveren van handelsposten van de Republiek / het kapen van koopvaarders van de Republiek) 	2
	<ul style="list-style-type: none"> een juiste uitleg waardoor omstreeks 1785 bleek dat de Republiek geen grote mogendheid meer was / niet meer de machtige handelsnatie uit de Gouden Eeuw was (bijvoorbeeld: de Vierde Engelse Oorlog eindigde in een nederlaag / de Republiek moest grote concessies doen aan Engeland / de traditionele neutraliteit kon niet worden gehandhaafd) 	2

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

15 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

5, 1, 3, 6, 4, 2

Opmerking

Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
16 maximumscore 4	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Met de steun aan Zuid-Vietnam wilde de Amerikaanse regering de democratie in Vietnam versterken tegenover wat zij zag als oprukkend communisme (wat aansluit bij de containmentpolitiek) 	2
	<ul style="list-style-type: none"> Volgens de leiders van de Sovjet-Unie en van de Volksrepubliek China ging het de Amerikanen niet om de democratie in Vietnam (die in Zuid-Vietnam slecht functioneerde), maar om het vergroten van de eigen invloed in Vietnam (een vorm van Westers imperialisme) 	2
17 maximumscore 2	Uit het antwoord moet blijken dat het Chinese communisme met zijn nadruk op de landarbeider als revolutionaire klasse, meer aansloot bij de economische situatie van Vietnam dan het Sovjet-communisme met zijn nadruk op industriearbeiders.	
18 maximumscore 2	Kern van een juist antwoord is:	
	Bij stelling 1:	
	<ul style="list-style-type: none"> De nederlaag bij Dien Bien Phoe betekende het einde van de Franse betrokkenheid bij het conflict in Vietnam (waarmee een einde kwam aan de Vietnamoorlog als dekolonisatieconflict) 	1
	Bij stelling 2:	
	<ul style="list-style-type: none"> Na de Franse nederlaag bij Dien Bien Phoe namen de Verenigde Staten de rol van Frankrijk in Vietnam over, waardoor het Koude Oorlog-conflict in Vietnam bleef bestaan 	1
19 maximumscore 3	De juiste combinaties zijn:	
	Fragment A hoort bij president 2 (John F. Kennedy).	
	Fragment B hoort bij president 4 (Richard M. Nixon).	
	Fragment C hoort bij president 1 (Dwight D. Eisenhower).	
	Fragment D hoort bij president 3 (Lyndon B. Johnson).	
	indien vier combinaties juist	3
	indien drie of twee combinaties juist	1
	indien minder dan twee combinaties juist	0
20 maximumscore 2	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	De Amerikanen zagen een democratisch Vietnam als ideaal, maar gaven politieke steun aan een ondemocratisch regime in Zuid-Vietnam (dat zij niet konden veranderen)	

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Met het slopen van de wagons met het opschrift "Great Society" en 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • de naam "Vietnam" in de rook van de locomotief 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • wil de tekenaar laten zien dat Johnsons buitenlandse beleid (de grote inspanning voor de Vietnamoorlog) ten koste gaat van zijn binnenlands beleid (de plannen voor de "Great Society") 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit de tekening blijkt dat van Johnsons beleid niets terecht zal komen (het Vietnambeleid gaat in rook op / het binnenlands beleid wordt afgebroken) 	1
22	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: In het kader van de dienstplicht werden steeds meer jongeren opgeroepen om als soldaat naar Vietnam te gaan, wat ertoe bijdroeg dat hun weerstand / de weerstand van hun omgeving tegen de oorlog groter werd (zodat de protestbeweging sterker werd).	
23	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is: Hongersnood in Noord-Vietnam bleef uit doordat (twee van de volgende):	
	<ul style="list-style-type: none"> – speciale onderhoudsploegen voortdurend de schade aan het irrigatiesysteem herstelden. – Noord-Vietnam voedselhulp van diverse organisaties uit westerse / communistische landen ontving. – de Noord-Vietnamese regering met een distributiestelsel voor een eerlijke verdeling van het beschikbare voedsel zorgde. 	
	per juiste reden	1
24	maximumscore 1 Tet-offensief	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- Een kenmerk van een guerrillaoorlog is de inzet van de hele bevolking in de strijd, wat in de bron blijkt uit het beroep op de hele bevolking/alle familieleden.
- Een kenmerk van een guerrillaoorlog is de keuze voor onverwachte/geheime acties in plaats van openlijke aanvallen/strijd in open veld, wat in de bron blijkt uit de oproep tot sabotage.
- Een kenmerk van een guerrillaoorlog is het benutten van het voordeel van eigen kennis van het terrein tegenover onwetendheid van de vijand, wat in de bron blijkt uit de instructie om misleidende informatie te geven.

per juiste combinatie van kenmerk en uitleg

2

26 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De foto past bij de verklaring voor het succes van de Vietcong, omdat de operatiekamer in het moeras laat zien dat de Vietcong beschikt over de flexibiliteit om zich aan te passen aan extreme omstandigheden, waardoor zij niet konden worden verslagen.

27 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Uit de bron blijkt dat de soldaat vindt dat aan het bloedbad in My Lai geen bekendheid gegeven had moeten worden / dat dit geen exceptionele gebeurtenis was. Dit past bij het beeld dat de protestgeneratie had van de oorlog in Vietnam als een smerige oorlog / een oorlog waarin veel excessief geweld werd gebruikt.

of

Uit de bron blijkt dat de soldaat onaangedaan is door het bloedbad in My Lai, wat past bij het beeld dat de protestgeneratie had van de oorlog in Vietnam als een oorlog waarin Amerikaanse jongens afgestompt raakten.

28 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In de jaren zestig stelden journalisten zich een nieuwe taak door de overheid kritisch te gaan volgen
- De publicatie van de Pentagon Papers past bij deze nieuwe taak, omdat eruit bleek dat de regering de bevolking niet altijd juist had geïnformeerd over de oorlog

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

29 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Met een eigen monument voor de veteranen werd de oorlog niet langer verzwegen / de aandacht gericht op de veteranen, waardoor het gevoel dat zij niet werden begrepen (wat sterk bijdroeg tot hun psychosociale klachten) zou afnemen.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 3 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

bron 1	Stedelijk Museum de Lakenhal, Leiden.
bron 2	Roelof van Gelder en Renée Kistemaker, Amsterdam 1275-1795, De ontwikkeling van een handelsmetropool, Amsterdam 1983, pag. 170.
bron 3	D.J. Roorda, Ambassadeur in de Lage Landen, William Temple, Observations upon the United Provinces, Haarlem 1978, pag. 98-99.
bron 4	Roelof van Gelder, Zeepost, nooit bezorgde brieven uit de 17 ^e en 18 ^e eeuw, Amsterdam/Antwerpen 2008, pag. 119-120.
bron 5	Denis Diderot, Over Holland, Een journalistieke reis 1773-1774, Amsterdam/Antwerpen 1994, pag. 72.
bron 6	H. van der Meiden e.a, Examenbundel 2009/2010 vwo geschiedenis, Zutphen 2009, pag. 54.
bron 7	ontleend aan: http://www.punchcartoons.com/more-categories-history-&-politics-wars-&-conflicts-Vietnam/c200_32_52_169/index.html
bron 8	ontleend aan: J.P. Harrison, The Endless War, Fifty Years of Struggle in Vietnam, New York 1982, pag. 267.
bron 9	Tim Page, Another Vietnam, Pictures from the Other Side, Washington D.C., 2002, pag. 174-175.
bron 10	Andere Tijden 18 mei 2004, heruitzending van interviews uit 1970 met veteranen die aanwezig waren bij het bloedbad in My Lai, afkomstig uit de documentaire van 1970.